

POSTANOWIENIE

Dnia 5 kwietnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Marian Kocon

w sprawie z powództwa C. J.
przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w Ł.
o ochronę dóbr osobistych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 5 kwietnia 2012 r.,
zażalenia powoda
na postanowienie o kosztach zawarte w pkt. 2 wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 25 sierpnia 2011 r.,

**oddala zażalenie; zasądza od powoda na rzecz Skarbu
Państwa - Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa 120
(sto dwadzieścia) zł kosztów postępowania zażaleniowego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 25 sierpnia 2011 r. Sąd Apelacyjny w sprawie o ochronę dóbr osobistych i zapłatę z powództwa C. J. przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w Ł. oddalił apelację powoda (pkt 1); zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym (pkt 2); jak również przyznał i nakazał wypłacić pełnomocnikowi powoda kwotę 2.214 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

W zażaleniu skarżący zarzucał naruszenie art. 102 k.p.c. przez jego niezastosowanie. Stwierdzono, że sytuacja majątkowa powoda nie pozwala na poniesienie kosztów procesu, w związku z czym zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek, o którym mowa we wskazanym przepisie. Skarżący wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia zamieszczonego w pkt 2 wyroku z dnia 25 sierpnia 2011 r. W odpowiedzi na zażalenia pozwany wnosił o oddalenie zażalenia i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za postępowanie zażaleniowe.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący wskazał, że sąd pierwszej instancji na podstawie art. 102 k.p.c., mając na względzie trudną sytuację materialną strony powodowej, odstąpił od obciążenia jej kosztami procesu poniesionymi przez pozwanego (k. - 219). Sąd Apelacyjny przyjął ustalenia Sądu pierwszej instancji jako własne i nie poczynił własnych ustaleń podejmując decyzję o braku podstaw do zastosowania art. 102 k.p.c. wskazał, że „sam fakt odbywania kary pozbawienia wolności i nie posiadanie dochodów nie jest wypadkiem szczególnie uzasadnionym, natomiast powód nie wskazał żadnych okoliczności, które do takiego wypadku można by zaliczyć”. Sąd orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. (k. - 245). Skarżący zarzucił, że wyrok sądu drugiej instancji nie zawiera żadnych nowych argumentów przeciwko zastosowaniu art. 102 k.p.c.

Zgodnie z art. 108 § 1 k.p.c. sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Zgodnie z art. 98 § 1 k.p.c., strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne

do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Powołany przepis ustanawia dwie zasady rozstrzygania o kosztach procesu, tj. zasadę odpowiedzialności za wynik procesu oraz zasadę orzekania o zwrocie kosztów niezbędnych i celowych.

Wyjątkiem od wskazanej reguły jest orzeczenie o kosztach postępowania na podstawie art. 102 k.p.c., według którego w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten wyraża zasadę słuszności w orzekaniu o kosztach, stanowiąc wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik procesu. Podstawę do jego zastosowania stanowią konkretne okoliczności danej sprawy, przekonujące o tym, że w danym przypadku obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne, czy wręcz niesprawiedliwe. Art. 102 k.p.c. znajduje zastosowanie „w wypadkach szczególnie uzasadnionych”, które nie zostały ustawowo zdefiniowane i są każdorazowo oceniane przez sąd orzekający na tle okoliczności konkretnej sprawy. Do okoliczności tych zalicza się m.in. sytuację majątkową i osobistą strony, powodującą, że obciążenie jej kosztami może pozostawać w kolizji z zasadami współżycia społecznego. Przy zastosowaniu art. 102 k.p.c. mogą być również brane pod uwagę okoliczności dotyczące charakteru sprawy (por. postanowienie SN z dnia 21 lipca 2011 r., V CZ 54/11, niepubl.).

Treść art. 102 k.p.c. przemawia za tezą, że jego wykładnia nie może być rozszerzająca (por. postanowienia SN z dnia 13 października 1976 r., IV PZ 61/76, LEX nr 7856; z dnia 26 stycznia 2007 r., V CSK 292/06, LEX nr 232807; z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CZ 117/11, niepubl.), a w konsekwencji zastosowanie art. 102 k.p.c. może mieć miejsce wyłącznie w sytuacjach wyjątkowych.

Zastosowanie art. 102 k.p.c. wymaga dokonania oceny ostatecznego wyniku sprawy, lecz podlega dyskrejonalnej ocenie sędziowskiej. Ustalenie, czy takie szczególne wypadki zachodzą, ustawodawca pozostawił swobodnej ocenie sądu. Ocena ta powinna uwzględniać wszystkie okoliczności, które mogą mieć wpływ na jej podjęcie. Rozstrzygnięcie w tym zakresie może zostać skutecznie zakwestionowane w ramach kontroli instancyjnej jedynie w razie oczywistego naruszenia reguł zastosowania art. 102 k.p.c. Wymaga jednak podkreślenia,

że skorzystanie ze wskazanego przepisu jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu orzekającego (por. wyrok SN z dnia 22 listopada 2006 r., V CSK 292/06, niepubl.; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07, niepubl.; z dnia 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09, niepubl.; z dnia 13 lipca 2011 r., III CZ 32/11, niepubl., z dnia 25 stycznia 2012 r., V CZ 103/11, niepubl.). Subiektywne przekonanie strony o swojej racji, potwierdzone w orzeczeniu Sądu pierwszej instancji, lecz odmiennie ocenione przez Sąd odwoławczy, nie może stanowić podstawy do żądania zastosowania art. 102 k.p.c., ani dowodzić istnienia powinności tego Sądu zastosowania wymienionego przepisu (postanowienia SN z dnia 13 stycznia 2007 r., I CZ 110/07, niepubl.; z dnia 27 stycznia 2010 r., II CZ 75/09, niepubl.; z dnia 27 stycznia 2010 r. II CZ 87/09, niepubl.; z dnia 11 lutego 2010 r., I CZ 111/09, niepubl.; z dnia 15 grudnia 2011 r., II CZ 139/11, niepubl.).

Zastosowanie art. 102 k.p.c. uzależnione jest zatem od oceny sądu rozpoznającego sprawę, kompetencja Sądu Apelacyjnego ma charakter dyskrejonalny. Dokonana w tym zakresie ocena sądu pierwszej instancji nie ma wiążącego charakteru dla sądu odwoławczego, który orzeka w przedmiocie kosztów postępowania apelacyjnego. Sąd Apelacyjny przedstawił wywód odnoszący się do braku podstaw zastosowania normy wyrażonej w art. 102 k.p.c. Analiza uzasadnienia Sądu Apelacyjnego nie uzasadnia twierdzenia, by miało miejsce oczywiste naruszenie reguł zastosowania art. 102 k.p.c.

Biorąc to pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c. zażalenie oddalił.